

Pedram Khosronejad (Ed.)

**Women's Rituals and Ceremonies
in Shiite Iran and
Muslim Communities**

Methodological and theoretical challenges

LIT

In this volume the authors present and discuss different aspects of their field research and experience in regard to women's rituals and devotional practices. One of the main aims of this book is to broaden our understanding of women's devotional lives, as well as calling attention to its relation to general social change. Most of the contributions are based on field research, direct observation and participation in rituals. This gives the reader a unique opportunity to better understand methodological challenges related to gender issues and field research among Muslim communities.

Pedram Khosronejad teaches at the Department of Social Anthropology, University of St. Andrews.

LIT
www.lit-verlag.ch

978-3-643-90605-2

9 783643 906052

Pedram Khosronejad (Ed.)

Women's Rituals and Ceremonies
in Shiite Iran and Muslim Communities

Iranian Studies

edited by

Dr. Pedram Khosronejad
(University of St. Andrews)

Volume 1

LIT

Women's Rituals and Ceremonies
in Shiite Iran and Muslim Communities

Methodological and theoretical challenges

edited by

Pedram Khosronejad

LIT

Cover image: Shrine near Lahijan, Gilan, Iran
©Khosronejad 1996

This book is printed on acid-free paper.

Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek
The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche
Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available in the Internet at
<http://dnb.d-nb.de>.

ISBN 978-3-643-90605-2

A catalogue record for this book is available from the British Library

©LIT VERLAG GmbH & Co. KG Wien,
Zweigniederlassung Zürich 2015
Klosbachstr. 107
CH-8032 Zürich
Tel. +41 (0) 44-251 75 05
Fax +41 (0) 44-251 75 06
E-Mail: zuerich@lit-verlag.ch
<http://www.lit-verlag.ch>

LIT VERLAG Dr. W. Hopf
Berlin 2015
Fresnostr. 2
D-48159 Münster
Tel. +49 (0) 2 51-62 03 20
Fax +49 (0) 2 51-23 19 72
E-Mail: lit@lit-verlag.de
<http://www.lit-verlag.de>

Distribution:

In the UK: Global Book Marketing, e-mail: mo@centralbooks.com
In North America: International Specialized Book Services, e-mail: orders@isbs.com
In Germany: LIT Verlag Fresnostr. 2, D-48159 Münster
Tel. +49 (0) 2 51-620 32 22, Fax +49 (0) 2 51-922 60 99,
E-mail: vertrieb@lit-verlag.de
In Austria: Medienlogistik Pichler-ÖBZ, e-mail: mlo@medien-logistik.at
e-books are available at www.litwebshop.de

یارب اندر وطن خویش غریب و زارم
من که در دیده یاران و عزیزان، خوارم
نه انیسی که به او راز دل خویش کنم
نه طبیبی که کند چاره تن بیمارم
مادرم کو که زمانی ز ره مهر و وفا
شود از این همه اندوه گران غمخوارم

Oh Lord, I feel wretched and a stranger in my own land,
I, who in the eyes of my friends and dear ones appear so low and insignificant.
No bosom friend with whom I can unravel the secrets of my heart,
No physician who can tend to and cure my sick corps.
Where is my mother so that for a while and out of love and devotion,
Can share and alleviate all this heavy sorrows of mine.

Contents

Introduction	1
Reenacting the past, negotiating the present: 'Arus-i Qoraysh' ritual of Iranian women <i>Sabine Kalinock</i>	7
<i>Sofrih</i> and <i>walima</i> : food as ritual in the Islamic Republic of Iran <i>Faegheh Shirazi</i>	25
<i>Gageriveh</i> , Bakhtiari women's lamentations: between self-suffering and tribal identity <i>Pedram Khosronejad</i>	41
* Healing rituals among female Turkmans of Iran <i>Manijeh Maghsudi</i>	63
Feelings, funerals and female Muslim-Hui in southwest Shandong China <i>Su Min</i>	79
Methodological implications of the researcher's gender and religion: reflections on fieldwork with Sufi women in Istanbul <i>Anna Neubauer</i>	101
Women transferring Shia rituals in western Migrancy <i>Ingvild Flaskerud</i>	115
Index	135

Healing rituals among female Turkmans of Iran

Manijeh Maghsudi

Introduction

Medical treatment and healing are two ways that attract people who suffer from pain and desperately need a remedy. Both metaphysical and medical healing occupy the domain of the experimental and the repetitive. In the beliefs and conventions of past and present societies, healing has always enjoyed a specific status. The need for remedy has formed in human beings and has driven them toward both realms.

Healing and medical treatment could be placed on a spectrum, with healing at one end and medical treatment at the other. The indigenous methods of curing a patient are termed, simply, 'healing'. They provide not an absolute remedy but a treatment aided by various physical phenomena – i.e., dramatic gestures and movements, music or the consumption of medicinal herbs – that shape several stages in the patient's recovery. These methods indicate that the process of treatment is not only finalized by metaphysical forces but rendered with the help of physical phenomena, too. However, the role played by metaphysical forces over the course of treatment – from the standpoint of those who resort to indigenous healing methods – is very significant. Throughout this article, the term 'healing' refers to the indigenous treatment method and its rituals and should not be confused with classic medical treatment. Healing seems to be related more to traditional communities, whereas medical treatment is linked to modern societies. Considering traditional communities in Iran, we find the existence of various healing methods among small scale societies such as Turkman, Kurds, Baluches and those residing in the south of Iran. Despite similarities between healing methods, in terms of their appearance, each one has

theoretical guiding tool to build a clear picture of the different aspects of healing practice. The rest of this article is thus dedicated to this comparison.

One of the first points I noticed in this respect is that female Turkman healers visit their patients as well as the patient's relatives in the same room. While they are all present in one place, they explain to the healer their personal problems, their physical, psychological and psychosomatic predicaments and dilemmas, and even discuss their family troubles in front of other people. They do not, therefore, fear the fact that others will have information about their affairs. In rare occasions, it happens that the patient asks for privacy to explain her problems, far from the crowd. She whispers into the healer's ears but is likewise aware that the others could know her situation by one look, one hint, a single word or through observation.

Personal problems are thus asserted in front of others: everyone understands what has happened, and there is no boundary or hidden secret for the patient. Feeling sympathy with others and the fact that one is not the only person who suffers from certain difficulties is, in essence, and reflected by such a mechanism.

In modern medicine, on the other hand, all dialogues are conducted behind closed doors and in a private setting between the patient and the doctor, who is regarded as the patient's intimate. With this practice, whereby the patient is alone, her problems considered private and hence kept as a secret by the doctor; likewise, this reflects the mechanism prevailing in modern medicine.

In the traditional healing method, the healer is busy with the patient. However, in modern medical practice, the doctor deals with the cause of the illness. In other words, a healer devotes all of her time to the patient: watching her, staring into her eyes, listening carefully to what she says and establishing connections with her by touching different parts of her body in order to get closer to her. In this way, a healer deals with a patient without any intermediary.

A healer's occupation with the sick person renders their activities as non-specialized, and their view in the treatment of disease is a holistic one. However, in modern medicine treatment activities are divided in several specializations, each treating a certain illness. Rendering classification is, in essence, an attribute of science and scientific methodology – and absent from the practice of traditional healers. By employing certain healing meth-

ods, such as treatment by medicinal herbs, massage, sounds and reciting prayers, the healer endeavours to remove the problems of a patient.

The patient sees a healer as a person who preserves her health, so she is considered a saviour and a link between the physical and metaphysical worlds. The healer thus becomes an intermediary between these two domains. However, a physician is seen by a patient as a person who has significant information about the treatment of a sickness, and the remedy is regarded as the physician's task. But, in the case of a healer, healing is not her duty and she is only an intermediary for the purpose of curing a patient. In effect, the relationship established between the patient and the healer promotes the spiritual aspect of the latter, and sometimes even develops toward infinity.

Bibliography

- Azami Rad, G. 2003 *Nigahi Bi Hayat-i Madi va Manaviy-i Turkamanha*. Mashad: Mashad University Press.
- Goli, A. 1987 *Seyri Dar Tarikh-i Siyasi-Ejtima'iy-i Turkamanha*. Tehran: Nashr-i Elm.
- Logashva, B. 1979 *Trukmanhay-i Iran*. Trans. Hossein Tahvili and Cyrus Izadi. Tehran: Shabahang.
- Maghsudi, M. 1989 'Family and Kinship among Iranian Turkmans'. *Ph.D. Thesis*. Paris: University of Sorbonne.
- 2006 'Zanan-i darmangar-i bumi dar Turkman Sahra: dar Iran va Ghafghaz' *International Conference*. Armenia: Arya University.
- 2008a 'Moghayisiyi miyani Porkhani va Ishani'. *Conference of Traditional Medicine*. Iran: Tehran.
- 2008b *Ensanshinasiy-i khaniyadil va khishavandi*. Tehran: Shirazih.
- 2009 'Moghayisiy-i miani Porkhani va Ishani.' Conference presentation. Tehran: Iran
- Moin, M. 1993 *Farhang-i Shish Jeldiy-i Moin*, vol. 6. Tehran: Farhang-i Elam.
- Rajabian Tamak, S. 2004 *Rad-i Owham Bar Asasi Ghoran va Sonnat*. Mashad, Shiykalislam Ahmad Jam.

آنین شفا در میان زنان ترکمن

چکیده

آنین شفا در میان زنان ترکمن یکی از عجیب ترین پدیده های فرهنگی است که از درون این فرهنگ برخاسته. از سوئی به تقویت این فرهنگ که ریشه هایش در فرهنگ اقوام آسیای مرکزی است، می پردازد، و از سوی دیگر منجر به شکستن عرف ها و عادات این فرهنگ پدربزرگ و مرد محور می شود. تناقض عجیبی در آنین شفا نهفته است. این آنین هم باعث شفای بیماران می شود و هم باعث شفای زنان درمانگر.

در این مقاله ضمن بررسی آنین شفا به ویژگی های زنان درمانگر ترکمن می پردازیم و شخصیتی را که از درون آنین شفا متحول شده است، مشاهده می کنیم که چگونه زنان درمانگر از درون متحول می شوند. در این میان نگاهی به قوانین مرد محور جامعه ترکمن داشته و با چنین پیش زمینه ای، تفاوت عمده زنان درمانگر را با سایر زنان ترکمن مشاهده می کنیم.

این خانه بر محور این زن می چرخد. هنگام ظهر بر سر سفره نذری حضور پر بارش را مشاهده کردم. زن درمانگر بسیار پر قدرت و با نگاه نافذ و با حرارت و اعتماد به نفس بسیار با من حرف می زد. شوهرش در عوض مثل کودک خجولی سرش را پایین انداخته بود و آرام آرام بدون آنکه جرات کند به اطراف خود نگاه کند، غذا می خورد. هیچ ندیدم که کلامی بر زبان آورد. حتی به نظرم آمد که چشمانش را هم حرکت نمی کرد. او بجز حرکت دست که لقمه را به دهانش می برد هیچگونه حرکت دیگری انجام نمی داد. گویی با هر حرکتی ناگزیر می شد حضورش را آشکار کند و او اصلا مایل به چنین کاری نبود. بیشتر در صند فرار بود تا قرار. زن درمانگر اما با اینکه آنجا چند مرد غریبه نیز حضور داشتند بی مهلبا داد سخن داده بود. انگار نه انگار که زنی ترکمن و روستایی است! نه حجبی و نه حیایی و نه عرفی و نه سنتی و نه چارقدی بر دور دهان بسته و نه چشمانی که از ترس بر گلهای قالی دوخته شده باشد! انگار این مرد و زن جا عوض کرده بودند. هر یک به قالب دیگری رفته بود. چیزی که در چهارچوب فرهنگ ترکمنی قابل تصور نیست. چارچوبی است که از دیرباز بوده و طی سالیان گذشته تحول زیادی پیدا نکرده است. آیا این یک وضعیت استثنایی است؟ از کجا ناشی می شود؟ این زن مگر نه اینکه در خانواده ای ترکمن به دنیا آمده و تربیت یافته است. این زن بدون شک شاهد سکوت سنگین مادر و مادر بزرگش در حضور مردان غریبه و حتی آشنا بوده است. حتما به یاد می آورد که مادرش همیشه روسری ترکمنی خود را به دور دهان می گرفته و هرگز در مقابل شوهر و برادران شوهر و پدر شوهر خود لب به سخن نمی گشوده. بله هرگز!

نگاه مودب زنتی که مات و سنگین همواره بر گلهای قالی ثابت بوده است! حضورش نمایی از سکوت بود و سکون، صبر بود و بردباری، اطاعت بود و فرمان برداری. این زن صدای مادرش را تنها به هنگام لالایی سر دادن ها آنها به صورت نجوا در گوش او آنچنان آهسته که خود او نیز به سختی میشنید به یاد می آورد. این زن درمانگر

¹ . mnj_maghsudi@yahoo.com

maghsudi@chamran.ut.ir

www.maghsudi.info

حتما لالایی سر دادن های دسته جمعی مادرش و زنان دیگر را در صحرای ترکمن در دشت وسیع ترکمن در کنارصدای پای اسبان به یاد می آورد. او حتما به یاد می آورد که چگونه مادرش با سایر زنان لالایی های ترکمنی را در صحرا آنچنان سر می دادند که در کنار شیشه اسبان و در میان زوزه باد ناپدید می شد. آنچنان ناپدید شد که هیچکس از حضور صدای آن شکی به دل راه ندهد. هیچ مردی نه غریبه و نه آشنا هیچ نجوایی از لالایی ها را حس نکند. پس حالا چه رخ داده است که این زن درمانگر این چنین آشکار و بی پروا در میان جمعی از مردان ترکمن غریبه و آشنا آنچنان داد سخن می دهد که گویی هیچ مردی در این جمع حضور ندارد. گویی هیچ حضوری نیست و این جمع، جمعی است غایب از برای او. چه حادثه ای رخ داده که او هیچیک از آن عرف و سنن را رعایت نمی کند. انگار نه انگار که او اهل این طایفه است گویی او اهل جای دیگری است. او اهل جایی است که در هیچیک از چارچوب های جامعه ترکمن نمی گنجد، او اهل جرات، اهل شهامت، اهل جایی با اعتماد به نفسی فولادین، اهل بی پروایی و اهل عالم بی حضوری است. تحولاتی که روی داده است قدرتی که به دست آورده به او آنچنان قدرت و شهامتی داده که بتواند ورای الگو ها و سنت ها پرواز کند و متحول گشته و شفا یابد.

واژه های کلیدی:

آنین شفا، زنان ترکمن، ایشان، درمانگران ترکمن، درمان بومی، درمان مدرن

مقدمه

شفا یا درمان پزشکی، دو حوزه ای که انسان های دردمند و نیازمند را به سوی خود می کشد. شفا در رابطه با نیروهای ماوراءالطبیعه و درمان پزشکی در حوزه ملموس تجربه و تکرار قرار می گیرد. در باورها و اعتقادات مردم جوامع گذشته و حال، شفا همواره جایگاه خاصی داشته است. بنابراین در هر زمان و مکانی نیاز به حس شفا یافتن در انسان ها، شکل می گیرد و آنها را در این مسیر می برد.

شفا و درمان پزشکی روی طیفی قرار می گیرند که یک سوی طیف شفا و سوی دیگر آن درمان پزشکی می باشد. شیوه های درمان بومی که از آن به نام شفا نام برده می شود، صرفاً شفای مطلق نیست بلکه به کمک پدیده های مادی متنوعی مراحل بهبودی انجام می شود، از جمله حرکات نمایشی، موسیقی، مصرف گیاهان داروئی و غیره که همه نشانه هایی است مبنی بر اینکه فرایند شفا تنها به کمک نیروهای ماورائی انجام نمی شود، بلکه پدیده های مادی نیز حضور دارند. با این وجود، نقش نیروهای ماورائی در شفا - برای اکثر کسانی که به این شیوه درمانگری روی می آورند - از اهمیت بسیار ویژه ای برخوردار است. ما در این مقاله از واژه "درمان" استفاده می کنیم که منظورمان همان شیوه های شفا و یا درمان بومی است. پس نباید آن را با بهیچ وجه با شیوه درمان پزشکی کلاسیک خلط نمود. ظاهراً شفا بیشتر مربوط به جوامع سنتی و درمان پزشکی در ارتباط با جوامع مدرن است. با نگاهی به جوامع سنتی در ایران در می یابیم که در میان اقوامی چون ترکمن ها، کرد ها، لر ها، بلوچ ها و عشایر جنوب از شیوه های گوناگونی برای شفا دادن بیماران استفاده می شود. شیوه های شفا، گرچه در ظاهر به هم شبیه می باشند و حتی در مواردی از هم الهام گرفته اند، معیناً هر یک شامل خصوصیتی است که در واقعیت فرهنگی و قومی و جغرافیایی منطقه خاص خود ریشه دوانده است.

شفا یک درمان گری ساده نیست، فرایندی آیینی است که اغلب به همراه تشریفات و به صورت مراسمی پر شکوه برگزار می شود. به طوری که برای بیمار، درمانگر و نیز همراهان بیمار اجرای مراسم آیینی به بخش جدایی ناپذیری از این فرایند تبدیل شده است. پس مراسم آیینی و شفا را باید توأماً در نظر گرفت و آن را به صورت یک کل یکپارچه مورد مطالعه و بررسی قرار داد. درمان بومی ترکمن ها شامل شیوه های متعددی است که مهمترین آن ها "پرخوانی" (1) و "ایشانی" (2) می باشد. این مقاله در باره مراسم آیینی "ایشانی" در نزد ترکمن ها است. ما در اینجا به معرفی یکی از زنان "ایشان" و شیوه درمانگری ایشانی خاص او نیز می پردازیم. این مقاله با روش اتنوگرافی صورت گرفته و بخشی از یک تحقیق گسترده است که طی سال های پیاپی در منطقه ترکمن صحرا به انجام رسیده و همچنان ادامه دارد.

معرفی ترکمن های ایران

ترکمن ها، یکی از طوایف "اغوز" - از اقوام بزرگ آسیای مرکزی - می باشند که بنام رهبر خود سلجوق، "اغوز های سلجوقی" نامیده می شدند. اینان در سده دهم میلادی در زمان حکومت سامانیان و با کسب اجازه از آن ها در شمال شرقی فلات ایران اقامت گزیدند.²

کمی بعد، پس از انقراض سامانیان و تأسیس سلسله غزنویان، طوایفی از ترکمن ها، با اجازه سلطان محمود، در منطقه "ترکمن صحرا" یعنی سرزمین کنونی ترکمن های ایران، مستقر می شوند.³ فلات ایران بعد ها در اثر جنگ

² معین محمد، 1371، فرهنگ 6 جلدی معین، جلد 5، فرهنگ/اعلام، ص. 387